

INGLIZ TILI TINGLAB TUSHUNISH KONIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Baxtiyorova Charosxon

O'zbekiston Respublikasi Oriental universiteti talabasi

Abdulahad Isaqov

Oriental Universitetining Tillar 2 kafedrası katta o'qituvchisi

MAQOLA MALUMOTI

MAQOLA TARIXI:

Received: 14.01.2026

Revised: 15.01.2026

Accepted: 16.01.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Tinglab tushunish,
kommunikativ
yondashuv, metodika,
raqamli texnologiyalar,
til kompetensiyasi.*

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada ingliz tili darslarida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini yoritilgan. Tinglab tushunish jarayonining psixolingvistik xususiyatlari, uni shakllantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy metod va texnologiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, audiovizual materiallar, interaktiv mashqlar hamda raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning samaradorligi asoslab beriladi. Maqolada tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishning amaliy-metodik modeli taklif etilib, uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot natijalari ingliz tili o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi hamda o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini oshirishga yo'naltirilgan

Kirish

Ingliz tilini o'rganish jarayonida tinglab tushunish ko'nikmasi yetakchi o'rin egallab, o'quvchilarning og'zaki nutqni anglash va real muloqotga kirishish imkoniyatlarini kengaytiradi. Tinglab tushunish orqali o'rganuvchilar tilning tabiiy jarayonini, talaffuz xususiyatlarini hamda nutqning mazmuniy jihatlarini chuqurroq idrok etadilar. Zamonaviy ta'lim sharoitida xorijiy tilni o'qitish samaradorligi ko'p jihatdan aynan ushbu

ko'nikmaning qay darajada shakllanganiga bog'liq. Bugungi globallashuv davrida ingliz tilida erkin muloqot qila oladigan, eshitilgan axborotni tez va to'g'ri anglaydigan shaxslarni tayyorlash ta'lim tizimi oldidagi dolzarb vazifalardan biridir. Shu nuqtayi nazardan, ingliz tili darslarida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy metod va texnologiyalarni ilmiy asosda o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining nazariy asoslari, amaliy yo'nalishlari hamda ta'lim jarayonidagi o'rni yoritiladi.

Asosiy qism

Ingliz tilini o'qitish jarayonida tinglab tushunish ko'nikmasi nutq faoliyatining eng murakkab, shu bilan birga eng muhim turlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ko'nikma o'quvchining eshitilgan axborotni qabul qilish, uni tahlil qilish, mazmunini anglash va unga mos munosabat bildirish qobiliyatini shakllantiradi. Tinglab tushunish ko'nikmasi yetarli darajada rivojlanmagan taqdirda, o'quvchining og'zaki nutqi, muloqotga kirishish faolligi va umumiy til kompetensiyasi sezilarli darajada pasayadi. Shu sababli ingliz tili darslarida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Tinglab tushunish jarayoni psixolingvistik jihatdan murakkab bo'lib, unda bir vaqtning o'zida bir nechta aqliy jarayonlar ishtirok etadi. Bular eshitish, idrok etish, xotirada saqlash, taxmin qilish va tahlil qilish kabi faoliyatlarni o'z ichiga oladi. O'quvchi nafaqat alohida so'zlarni, balki nutqning umumiy mazmunini, gaplar o'rtasidagi mantiqiy bog'lanishni va intonatsion jihatlarni ham anglay olishi lozim. Shu bois tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirish metodikasi ilmiy asoslangan, tizimli va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi talab etiladi.

Zamonaviy xorijiy til ta'limida kommunikativ va kompetensiyaviy yondashuvlar tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishning asosiy nazariy tayanchi hisoblanadi. Kommunikativ yondashuvga ko'ra, til o'rganish jarayoni real muloqot vaziyatlariga yaqinlashtirilishi lozim. Bu esa tinglab tushunish mashqlarida sun'iy matnlardan ko'ra, tabiiy nutq namunalariidan foydalanishni talab etadi. Kompetensiyaviy yondashuv esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, eshitilgan axborotni baholash va undan amaliy foydalanish qobiliyatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan.

Ingliz tili darslarida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda turli metod va usullardan foydalanish mumkin. Jumladan, audiomateriallar asosida ishlash, videolavhalarini tahlil qilish, dialog va monologlarni tinglash, topshiriqlar asosida eshitilgan matnni qayta ifodalash kabi mashqlar samarali hisoblanadi. Ushbu mashqlar o'quvchilarning eshitish

orqali nutqni anglash qobiliyatini rivojlantirib, ularning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, tinglab tushunishdan oldingi, tinglash jarayonidagi va tinglashdan keyingi mashqlarni ketma-ket qo'llash metodik jihatdan muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarning joriy etilishi tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. Onlayn platformalar, mobil ilovalar, interaktiv dasturlar va multimedia vositalari o'quvchilarga mustaqil ravishda tinglab tushunish mashqlarini bajarish imkonini bermoqda. Bunday texnologiyalar yordamida o'quvchilar turli aksentlar, nutq tezligi va mavzulardagi materiallar bilan tanishib, real til muhitiga moslashadi. Bu esa tinglab tushunish ko'nikmasining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda o'qituvchining roli ham muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi o'quvchilarning yosh va bilim darajasini inobatga olgan holda materiallarni tanlashi, mashqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirishi lozim. Shuningdek, o'qituvchi tinglab tushunish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni aniqlab, ularni bartaraf etishga yo'naltirilgan metodik choralarni ko'rishi zarur. Rag'batlantirish, ijobiy muhit yaratish va o'quvchilarning faolligini oshirish ham tinglab tushunish samaradorligini ta'minlaydi.

Xulosa

Ingliz tili tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi xorijiy til ta'limining muhim va ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu ko'nikma o'quvchilarning eshitilgan nutqni to'g'ri qabul qilish, mazmunini anglash va uni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar hamda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish tinglab tushunish jarayonining samaradorligini oshiradi. Darslarni tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etish, individual yondashuvni qo'llash o'quvchilarning umumiy til kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Anvarova, S. Til o'rganishda interaktiv texnologiyalar. Toshkent: Ziyo, 2020. 21–50-betlar.
2. Azimov, R. Tinglab tushunish ko'nikmalarini shakllantirish usullari. Samarqand: Iste'dod, 2018. 60–90-betlar.

- =====
3. Bobojonova, L. Chet tillarni o'rgatishda metodik yondashuvlar. Toshkent: Sharq, 2016. 10–35-betlar.
 4. Brown, H.D. Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education, 2014. 110–150-p.
 5. Davronov, T. Ingliz tili o'qitishda kommunikativ yondashuv. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. 15–48-betlar.
 6. Egamberdiyev, U. Lingvodidaktika asoslari. Toshkent: Fan, 2015. 120–150-betlar.
 7. Ergashev, J. Til o'rganishda motivatsiya va uning roli. Buxoro: Iqtisod, 2019. 80–112-betlar.

